

RHINOCEROS SONDAICUS.

De laatste van zijn soort in West-Java?

In *De Tropische Natuur* van April 1934, geeft de heer F. J. Appelman eenige bijzonderheden, met illustraties, omtrent de laatste aanwinst van het Zoölogisch Museum te Batavia, een aan de Zuidkust van Java gedooden badak. Wij laten den Schr. hier aan het woord (ietwat bekort).

„In de eerste plaats dan, wil ik even mededeelen, waarom dit exemplaar, dat immers behoort tot een reeds zeldzame en met snelle uitroeiing bedreigde diersoort, gedood werd. In de bijkans ondoordringbare bosschen aan de Zuidkust van het district Karangnoenggal leefden tot 1919 nog twee badaks; in dat jaar echter werd een dezer exemplaren op illegitieme wijze neergelegd. Sedert mijn komst in deze streken (Maart 1929) heb ik toen „das Leben und Herumtreiben” van het overgebleven exemplaar nauwkeurig nagegaan en doen nagaan, waarbij mij bleek, dat het volkomen uitgesloten geacht moet worden, dat het hier ooit nog met soortgenooten in aanraking zou kunnen komen. Voor het voortbestaan der soort was dit exemplaar dus absoluut waardeloos, terwijl groote kans bestond, dat het te avond of te morgen door stroopershand zou vallen dan wel zijn natuurlijken dood zou sterven; in beide gevallen zou het echter voor de wetenschap verloren zijn gegaan. Toen ik derhalve verleden jaar den Directeur van het Zoologisch Museum met een en ander in kennis stelde, was deze direct bereid om maatregelen te treffen ten einde dit kostbare object voor het Museum in handen te krijgen, weshalve een besluit werd geslagen, waarbij aan den heer P. F. Franck, taxidermist van het Museum, machtiging werd verleend om met twee andere heeren te trachten den badak buit te maken.

Nadat uitstekende speurders de dagelijksche gangen van het dier gedurende eenigen tijd hadden vastgesteld, werd de eerste poging gewaagd in September van het vorig jaar. Wij waren het er al spoedig over eens, dat drijven volstrekt geen zin had en dat men slechts resultaat mocht verwachten van het volgen van het dier op het versehe spoor. Dit bleek in het geheel geen sinecure, want het terrein, waarin de badak zich bij voorkeur ophield, was begroeid, hetzij met wildhoutstruikgewas, waarin geweldig veel areuj-soorten (slingerplanten) voorkwamen, hetzij met saliaara (*Lantana Camara*) of bamboe doeri. Dientengevolge moesten wij uren lang in gebukte houding door de tunnels van den badak sluipen, zonder eenig uitzicht, en een voortdurenden strijd tegen slingerplanten en doorngewassen voeren. De eenige aanwijzin-

gen omtrent het vorderen (inhalen) waren de sterke urinelucht, die in de tunnels heerschte, en de pyramidevormige metshoopen van het dier, waarvan de mestballen de grootte van tennisballen hadden. Het enorme spoor (28×29 cm) imponeerde ons machtig en ik wil niet ontkennen, dat als de tunnel somwijlen bijzonder nauw en donker werd, wij elkander wel eens veelbe-teekenend aankeken.

Toch hadden wij reeds den eersten dag bijzondere veine, doordat wij den badak's middags circa half zes tot op 15 meter konden benaderen en wel terwijl het dier aan het laveien was. Met groot geraas trok hij kleine dunne boompjes om, teneinde er de poetjoeek af te kunnen eten. Echter kon in de dichte begroeiing slechts de voorste man, de heer Franck, iets zien, n.l. een groot donker voorwerp, waaraan kop noch staart te onderscheiden was.

.....Daverend klonk de knal door de rimboe. — Wat toen gebeurde is moeilijk te beschrijven, het leek wel of er een cycloon losbarstte. Als een locomotief stormde de badak door de bamboe doeri, stond weer op en stampte op den grond en donderde door de balla (ruigte van alang², glagah, tjenté, e.d.), naar het ons voorkwam in halve cirkels. Daarbij konden wij absoluut niets zien, zoodat ons, laat ik het eerlijk bekennen, de nekhaartjes rechtop stonden. Na eenigen tijd echter trad de stilte weer in en na nog een poosje gewacht te hebben, werd de plaats van de „Anschusz” opgezocht, in de omgeving waarvan wij weldra rijkelijk bloed vonden op schouderhoogte en verdacht veel lijkend op longenbloed. In de beste hoop keerden wij in de vallende duisternis naar ons bivak terug, onderweg vele veronderstellingen uitend, theoriën opstellend en ons voornemende om met zonsopgang onmiddellijk weer het spoor te volgen.

Helaas, dit behoefde niet; reeds voor dag en dauw kwam een spoorzoeker ons melden, dat de versche prent van den badak op den desaweg stond en dat geen druppeltje bloed meer te vinden was. Weg was dus alle hoop; doch nagezocht moest er worden. Kort en goed, wij volgden het spoor door zwaar begroeid, moeilijk terrein van 's morgens zeven tot 's middags vier uur en konden slechts constateeren, dat de prent volkomen normaal was, dat de badak met smaak gegeten en op tijd zijn modderbaden genomen had en dat hij blijkbaar een onbeduidende vleeschwond had opgelopen, zoodat er voor ons voorloopig niets meer te doen was. Na rijp beraad werd derhalve besloten het dier eenige maanden rust te geven en het daarna nogmaals te probeeren.

Gedurende de volgende maanden werd den neushoorn een

belangstelling geschonken, een vorst waardig. Geregeld kwamen de berichten binnen.....

Ergo werd eind Januari wederom besloten een poging te wagen. Den eersten middag werd het spoor verloren op een keiharde grasvlakte; den tweeden dag volgden de speurders het spoor van zonsopgang tot zonsondergang, zonder het echter versch genoeg te bevinden. Met bange vreeze zagen wij het aanbreeken van den derde dag, den dag waarop twee onzer terug moesten keeren, tegemoet. Het leek wel of er iets niet in orde was, of er plotseling iets geheimzinnigs gebeurd was. De morgen verstreek..... de koffers en veldbedden werden gepakt..... alles was klaar om af te reizen. Daar kwam eindelijk bericht: het versche spoor was gevonden op 4 km van ons bivak!

Vijf uur! Daar stopt Karta, het phenomeen, de onvervangbare! Dan zien wij hem vooruitwijzen en eindelijk zien wij den heer Franck aanleggen. Donderend valt het schot, en wederom is het of een sneltrein door de bala stormt. Wij hooren hem afgaan, schijnbaar in een rechte lijn.

Als het stil is geworden, nemen wij de situatie op. Aan het einde van een rioolvormige tunnel blijkt zich een modderpoel te bevinden, die er uit ziet als een reusachtige pot blauwe zalf. De heele begroeiing er omheen zit duim-, neen decimeter-dik onder de vettige pap — geen druppeltje bloed! Zou het weer voor niets zijn geweest?

Wij reconstrueeren den toestand; thans was een schijf van minstens 40 cm in het vierkant duidelijk zichtbaar geweest op 15 à 18 m. De tunnel fungeerde bovendien als richtingswijzer; het schot was kalm en met vaste hand afgegeven. Neen, dit kon niet mis zijn en toch?? Twee leden van het jachtgezelschap zijn gedwongen in den nacht af te reizen; de heer Franck zal morgen met zijn mantri en de beste speurders nazoeken.....

Zes en dertig uur later (het jachtveld was nu niet direct vlak bij een telefoonkantoor gelegen)... daar ratelt de telefoon. Hij is gevonden; dicht bij zijn modderpoel, in zijn schalen ineen gezakt. Een longen-schot heeft een einde gemaakt aan het leven van dezen eenzamen kolos. Over eenigen tijd zal men dit pracht-exemplaar, een oeroud mannetje, in het Museum te Buitenzorg kunnen bewonderen.

Voegen wij aan het schrijven van den heer Appelman toe, dat de een-neusigen rhinoceros, die opgezet in het museum te Batavia te bekijken is, een totale lengte had, de staart meegerekend, van 3,92 M. en een gewicht van van $\pm$ 2280 K.G.